

KRD.P.50.2021.
2021r.

Warszawa, 18 lipca

STANOWISKO KRAJOWEJ REPREZENTACJI DOKTORANTÓW

w sprawie projektu ustawy o zmianie ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce
oraz ustawy – Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym
i nauce z dnia 31 maja 2021 r.

Krajowa Reprezentacja Doktorantów na podstawie § 3 pkt 1 ust. 2 Statutu Krajowej Reprezentacji Doktorantów, wnosi o zmianę treści art. 1 ust. 7 projektu ustawy o zmianie ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce oraz ustawy – Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce z dnia 31 maja 2021 r. (numer w wykazie prac legislacyjnych i programowych Rady Ministrów – UD201), który obecnie brzmi:

Art. 1. W ustawie z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2021 r. poz. 478 i 619) wprowadza się następujące zmiany:

7) w art. 209 po ust. 1 dodaje się ust. 1a w brzmieniu:

„1a. Stypendium doktoranckiego nie otrzymuje doktorant pobierający wynagrodzenie w wysokości co najmniej 150% wysokości stypendium doktoranckiego przysługującego mu zgodnie z ust. 4 z tytułu zatrudnienia w związku z realizacją projektu badawczego, o którym mowa w art. 119 ust. 2 pkt 2 i 3, przez podmiot prowadzący szkołę doktorską, w której kształci się doktorant, w okresie tego zatrudnienia.”.

Propozycja nowelizacji:

Art. 1. W ustawie z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2021 r. poz. 478 i 619) wprowadza się następujące zmiany:

7) w art. 209 po ust. 1 dodaje się ust. 1a w brzmieniu:

„1a. Stypendium doktoranckiego nie otrzymuje doktorant pobierający wynagrodzenie w wysokości co najmniej 215% wysokości stypendium doktoranckiego, określonej w ust. 4 pkt 2, z tytułu zatrudnienia w związku z realizacją projektu badawczego, o którym mowa w art. 119 ust. 2 pkt 2 i 3, przez podmiot prowadzący szkołę doktorską, w której kształci się doktorant, w okresie tego zatrudnienia.”.

UZASADNIENIE

Zgodnie z proponowaną treścią projektu ustawy o zmianie ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce oraz ustawy – Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce z dnia 31 maja 2021 r. (numer w wykazie prac legislacyjnych i programowych Rady Ministrów – UD201), po konsultacjach Komisji Prawniczej, został wprowadzony do przedmiotowego projektu art. 1 ust. 7, który stanowi, że w ustawie z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2021 r. poz. 478 i 619) wprowadza się w art. 209 po ust. 1 dodaje się ust. 1a w brzmieniu:

„1a. Stypendium doktoranckiego nie otrzymuje doktorant pobierający wynagrodzenie w wysokości co najmniej 150% wysokości stypendium doktoranckiego przysługującego mu zgodnie z ust. 4 z tytułu zatrudnienia w związku z realizacją projektu badawczego, o którym mowa w art. 119 ust. 2 pkt 2 i 3, przez podmiot prowadzący szkołę doktorską, w której kształci się doktorant, w okresie tego zatrudnienia.”.

Krajowa Reprezentacja Doktorantów jako organ przedstawicielski społeczności doktorantów wskazuje, że wskazana propozycja wprowadzenia art. 209 ust. 1a w ustawie z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce jest nietrafna i prowadzi do dyskryminacji doktorantów w zakresie otrzymywania stypendium doktoranckiego. Zgodnie z obecnym brzmieniem art. 209 ust. 1 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce doktorant nieposiadający stopnia doktora otrzymuje stypendium doktoranckie. Wskazany przepis w sposób szczegółowy reguluje kwestie związane z otrzymywaniem stypendium doktoranckiego m.in. okres, na jaki przyznaje się stypendium

czy stawki stypendium. Ustawodawca, ujednolicając status doktorantów, nie pominął także kwestii przysługujących im świadczeń finansowych, w obecnym stanie prawnym każdy uczestnik szkoły doktorskiej z chwilą nabycia praw doktoranta staje się uprawniony do otrzymywania stypendium doktoranckiego w minimalnej wysokości określonej w art. 209 ust. 4 p.s.w.n. Ponadto stypendia zostały wyodrębnione z funduszu świadczeń

materialnych dla studentów i aktualnie stanowią nową, niemającą analogii w poprzednim stanie prawnym, kategorię środków.

Zgodnie z art. 209 ust. 2 p.s.w.n. okres, na jaki zostaje przyznane stypendium doktoranckie, nie może przekroczyć czterech lat. Takie rozwiązanie prawne powoduje, że nabycie prawa do stypendium doktoranckiego w minimalnej wysokości wynika wprost z ustawy. Nie jest ono uzależnione od uznania administracyjnego. Jak słusznie wskazuje się w literaturze, nie wymaga ono wydania aktu administracyjnego, a jego wypłata w podstawowej wysokości jest czynnością materialno-techniczną. Doktorant traci uprawnienie do pobierania stypendium doktoranckiego wraz z ukończeniem kształcenia doktoranta.

Artykuł 204 ust. 1 p.s.w.n. przesądza, że kształcenie doktorantów kończy się wraz ze złożeniem rozprawy doktorskiej. Natomiast termin złożenia rozprawy doktorskiej określa indywidualny plan badawczy. Termin ten może być przedłużony, nie dłużej jednak niż o dwa lata, na zasadach określonych w regulaminie szkoły doktorskiej.

Stypendium doktoranckie częściowo podlega uznaniu administracyjnemu w tym znaczeniu, że może być ono różnicowane w zależności od osiągnięć doktoranta. W literaturze wskazuje się, że różnicowanie to nie może prowadzić do obniżenia stypendium poniżej wysokości minimalnej, określonej w art. 209 ust. 4 z uwzględnieniem ust. 7 i ust. 10 pkt 2 p.s.w.n. Oznacza to, że w aktualnym stanie prawnym należy wyróżnić podstawową część stypendium, przysługującą bez względu na osiągnięcia doktoranta, oraz dodatkową, wynikającą z decyzji podmiotu prowadzącego szkołę doktorską.

Warto zwrócić uwagę, że w obecnym stanie prawnym poza stypendium doktoranckim doktorant może pobierać również: stypendium naukowe z własnego funduszu uczelni

na stypendia (art. 420), stypendium ministra dla młodych naukowców (art. 360), stypendium przyznawane przez jednostkę samorządu terytorialnego (art. 212) oraz stypendium naukowe przyznawane przez osobę fizyczną lub osobę prawną niebędącą państwową ani samorządową osobą prawną (art. 213). Dodatkowo doktorant może pobierać również inne stypendia, przyznawane np. w ramach projektów grantowych czy programów ministra. Wskazane wyżej stypendia nie mogą jednak zastępować stypendium doktoranckiego ani

ograniczać prawa do jego otrzymywania. Stypendium doktoranckie stanowi wyłącznie stypendium, które zostało przyznane na podstawie art. 209 ust. 1 wskazanej ustawy, niezależnie od źródeł finansowania. Stypendia przyznane na innej podstawie nie są stypendiami doktoranckimi w rozumieniu ustawy, w tym nie mają do nich zastosowania przepisy

art. 209 p.s.w.n.

Uwzględniając stanowisko Sejmowej Komisji Prawniczej proponujemy, aby art. 1 ust. 7 przedmiotowego projektu otrzymał brzmienie:

Art. 1. W ustawie z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2021 r. poz. 478 i 619) wprowadza się następujące zmiany:

7) w art. 209 po ust. 1 dodaje się ust. 1a w brzmieniu:

„1a. Stypendium doktoranckiego nie otrzymuje doktorant pobierający w wysokości co najmniej 200% wysokości stypendium doktoranckiego, określonej w ust. 4 pkt 2, z tytułu zatrudnienia w związku z realizacją projektu badawczego, o którym mowa w art. 119 ust. 2 pkt 2 i 3, przez podmiot prowadzący szkołę doktorską, w której kształci się doktorant, w okresie tego zatrudnienia.”

Wprowadzenie wskazanej zmiany do przedmiotowego projektu w mniejszym stopniu naruszy powszechne prawo stypendialne doktorantów kształcących się w szkołach doktorskich, którzy pobierają wynagrodzenie z tytułu realizacji projektu badawczego, o którym mowa w art. 119 ust. 2 pkt 2 i 3 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Zwiększenie progu wynagrodzenie z tytułu realizacji projektu badawczego, od którego zależne będzie zaprzestanie otrzymywania stypendium doktoranckiego w szkole doktorskiej, spowoduje, że realizacja projektu badawczego wciąż będzie cieszyć się zainteresowaniem wśród doktorantów. Ponadto, należy wskazać, że praca w ramach projektów badawczych przekracza swoim zakresem obowiązki wynikające z uczestnictwa w szkole doktorskiej. Aktywność doktorantów polegająca na podejmowaniu pracy w ramach projektów badawczych wpływa na poszerzanie ich możliwości kompetencyjnych, co sprawia, że budują oni *ad posterum* swoją pozycję na rynku pracy. Ponadto, kadra akademicka zaangażowana

w realizację projektu badawczego korzysta z wkładu pracy i wiedzy doktorantów. Zasady realizacji wybranych projektów badawczych wymagają uczestnictwa we wskazanym projekcie osób nieposiadających stopnia naukowego doktora.

Projekty badawcze charakteryzują się innowacyjnością, zarówno w wymiarze krajowym, jak i międzynarodowym. W związku, z czym doktorant, który podejmuje się pracy w ramach projektu badawczego, podejmuje działania na rzecz rozwoju nauki polskiej. Prowadzi to do konkluzji, że zasadne wydaje się zachęcanie doktorantów do podejmowania prac w ramach projektów badawczych, aniżeli zniechęcanie ich. Mniejsze zainteresowanie projektami badawczymi, uwarunkowane względami finansowymi, może prowadzić do tego, że w takich badaniach, ze względu na brak kadry badawczej, będą brały udział jednostki, których kompetencję nie są adekwatne do poziomu badań w projektach badawczych. Oznacza to, że skutkiem takiej sytuacji mogą być coraz gorsze wyniki badawcze polskich naukowców, co negatywnie wpłynie na pozycję nauki polskiej w wymiarze międzynarodowym. Kolejną negatywną konsekwencją proponowanej zmiany może być coraz większa niechęć doktorantów polskich do zakładania rodziny, gdyż środki ze stypendium, jak i wynagrodzenie w ramach projektu badawczego są dla doktorantów nie tylko środkami utrzymania, ale także środkami, które umożliwiają im budowanie stabilnej sytuacji finansowej swojej rodziny. Brak stabilizacji finansowej oraz brak perspektyw zarobkowych, które nie kolidują z obowiązkami wynikającymi z bycia uczestnikiem szkoły doktorskiej, będzie miał konsekwencję w postaci „odkładania w czasie” decyzji o potomstwie lub całkowitej rezygnacji z posiadania potomstwa, co negatywnie wpłynie na sytuację demograficzną w kraju i pogłębi współczesny kryzys starzejącego się społeczeństwa. Należy podkreślić, że wynagrodzenie w ramach projektu badawczego ma charakter projakościowy, co oznacza, że wiąże się ono z nieprzeciętną działalnością naukową doktoranta, więc nietrafnym staje się porównanie wynagrodzenia z tytułu udziału w projekcie badawczym z kosztami uzyskania przychodów.

Wskazana przez Krajową Reprezentację Doktorantów propozycja zmiany art. 1 ust. 7 projektu ustawy o zmianie ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce oraz ustawy – Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce z

dnia 31 maja 2021 r. (numer w wykazie prac legislacyjnych i programowych Rady Ministrów – UD201), uwzględnia szeroko rozumianą sytuację materialną doktorantów w szkołach doktorskich oraz uwzględnia charakter i cel realizacji projektów badawczych przez doktorantów. Mając powyższe na uwadze, Krajowa Reprezentacja Doktorantów wnosi o zaznajomienie się z uwagami społeczności doktorantów i ich uwzględnienie.

mgr inż. Jarosław Olszewski
Przewodniczący Krajowej

Reprezentacji Doktorantów